

POZNEJME UKRAJINU
SBÍRKA INFORMAČNÍCH A ČASOVÝCH
POJEDNÁNÍ O UKRAJINSKÉ OTÁZCE.

JAROMÍR NEČAS:
UPŘÍMNÉ SLOVO
O STYCÍCH
ČESKO-UKRAJINSKÝCH

ČESKÁ SERIE

Číslo 3.

BŘEZEN
1 9 1 9

KYJIV-PRAHA

Cena 1 K.

NÁKLADEM UKRAJINSKÉHO VYDAVATELSKÉHO
DRUŽSTVA „ČAS“, KYJIV-PRAHA. TISKEM LIDOVÉ
KNIHTISKÁRNY J. SKALÁK A SPOL. PRAHA II.
HYBERNSKÁ 7.

I.

Styky česko-ukrajinské až do nejnovější doby dají se charakterisovati stručně dvěma dojmy: »Trágické nedorozumění«.

Dva národy — povahou, duší i jazykem tak blízké — si nerozuměly a dopouštěly se při vzájemných stycích tolika chyb, že bylo by snad lépe zanechat bolestných reminiscencí a udělat nad celou minulostí velký kříž, kdyby nebylo právě těchto úvah třeba pro vytvoření a upevnění nové orientace u obou národů.

II.

Politické vztahy Čechů a Ukrajinců v bývalém Rakousku.*)

Až do vypuknutí světové vojny byli Ukrajinci Čechům skoro neznámi. »Ukrajina« nám byla pouhým etnografickým pojmem a její lid, jeho jazyk, obyčeje a zvyky byli nám cizí...

*) Vážený spisovatel seznamuje v této kapitole ukrajinskou veřejnost s běžnými názory české veřejnosti o ukrajinských věcech. Třebas s ukrajinského stanoviska leccos dalo by se namítnouti proti nim, nicméně ponechali jsme je zde beze změny a to proto, aby Ukrajinci dozvěděli se od svého českého přítele, co a jak o nich smýšlejí Češi. Snadno budou je s to opravití neb vyvrátiti, přečtou-li první číslo této sbírky, totiž brožuru Dra. Dnistrianského: Ukrajinci Čechům — kde je znázorněna ukrajinská politika v její podstatě.

P o z n. r e d a k c e.

Čechové stýkali se s Ukrajinci ve skutečnosti jenom ve Vídni, v parlamentě. Jak ty styky vyhlížely, je dosud v živé paměti. Nebyly nikdy přátelské a vedly při řešení různých parlamentních otázek k vyhraněné antagonii.

Věčně oportunní ukrajinští poslanci z Haliče a germanofilská skupina Wassilkova z Bukoviny táhli vždy s vládou a proti nám. Je věru těžko vybrat ze starých parlamentních protokolů jen několik příjemných vzpomínek na styk česko-ukrajinský!

Pozoruhodným faktem je však okolnost, že ukrajinští poslanci ve vídeňském parlamentě nehlasovali nikdy proti Čechům v zásadních otázkách národně-politických (s výjimkou malé bukovinské frakce Wassilkovy).

Je to fakt, který třeba při vládním oportunismu Ukrajinců plně ceniti a nezapomínati na to při myšlenkách na minulost, tím spíše proto, že Poláci několikrát hlasovali i v takových národně-politických otázkách proti nám. (Podrobně líčí tyto okolnosti Ukrajinec prof. dr. Dnitrianskij ve své brožuře »Ukrajinci Čechům«, právě vydané.)

Česká veřejnost nevážíla si ukrajinské delegace pro její věčné službičkování vládě. Český člověk nemohl pochopit, jak může ukrajinský poslanec hlasovat pro vládu, když jeho národ je utiskován na všech stranách a udržován v umělé duševní tmě.

Rozhořčení proti ukrajinským politikům se stupňovalo, když vypukla světová vojna a s ní pronásledování ukrajinského lidu ve východní Haliči a v Bukovině. Celé kraje byly hospodářsky zničeny, rekvírovalo se, popravovalo po tisících pro velezradu, pro rusofilství a ukrajinští poslanci nevystoupili přece rozhodně proti vládě. —

Na začátku 1918 přišel Brest-Litevsk, který už nadobro rozvedl Čechy a Ukrajince. Ukrajinci podali tenkrát ruku Němcům, jejich mladí ideologové dali se napáliti německými byrokraty a generály. Česká veřejnost začala se dívat na Ukrajince jako na vyložené zrádce nejen Slovanstva, ale i všelidských

stavěli se nepřátelsky proti všemu ukrajinskému. To romantické a nesprávně pojaté všeslovanství vedlo Čechy k pasivitě i tenkrát, když polská šlechta a polské úřednictvo utiskovalo ve východní Haliči nemilosrdně ukrajinské mužíky a připravovalo je o všechna národní i politická práva.

Vedlo je k politicko-taktické pasivitě i po krvavých volbách haličských, kdy dokonce jeden z českých vedoucích politiků dával ve vídeňském parlamentě stanczykowskiému řádění svoji sankci.

Stejně chovali se Čechové vždy s chladnou rezervou k hlavnímu ukrajinskému desidertu — spravedlivému požadavku od let hlásanému — totiž rozdělení Haliče.

Česká veřejnost přecházela řádění Poláků proti utiskovaným Ukrajincům hříšnou nevšímavostí, netečností a mlčením, ač utiskován byl slabší slovanský národ. Polákům jsme odpouštěli, ač jejich celá politika byla po celou dobu vídeňského parlamentu nejen protislovanská, ale i protiliberální a namnoze i protisociální, ač byli sloupem rakouské reakce a podporovali dualism. Polské kolo těžilo ze své egoistické politiky, ze své výhodné posice »rozhodujícího jazýčku na váze« a využilo toho vždy proti nám i proti Ukrajincům ve východní Haliči, jejichž utiskování a vykořisťování náleželo k politickým koncesím polského kola neblahé paměti.

Čestnou výjimku činil v české veřejnosti »Čas«, který svého času vedl ukrajinskou kampaň proti »Národním Listům«, tenkrát úplně ukrajinofobským, a české listy sociálně-demokratické. Ale velké české listy, které udávaly tón a byly rozhodující pro veškeré mínění, byly v haličské otázce pod vlivem obojaké chytristiky polského kola a tradiční předpojatosti proti ukrajinským »separatistům«.

Jen hladovka ukrajinských uvězněných studentů vzbudila jakýs takýs ohlas v české veřejnosti, ale také snad jen proto, že se o ní rozhovořily tenkrát i listy zahraniční.

Když zpátečnické (hlavně ruskými reakcionáři a rusínskými zpátečníky vedené) strany stavěly v Haliči svoje t. zv. staro-

to však trvat dlouho, u nich nejdéle ze všech slovanských národů.

Ukrajinci sami smíří se též s Poláky. Kuliš, Konyškyj, Franko a mnoho jiných v pravdě dobrých a vlasteneckých Ukrajinců vidělo svůj cíl ve své samostatnosti a v dobrém soužití s Poláky sousedy. Se zdemokratisováním Polska dostaví se určitě i přátelství ukrajinsko-polské a česko-polské.

*

Politické vztahy česko-ukrajinské v bývalém Rakousku mají tedy pro nás jen cenu poučnou, byly vlastně jen negativní. Jenom vzrůst radikální strany ukrajinské a založení Siče možno přičítat do jisté míry českému vlivu.

Radikální ukrajinská strana, programem blízka našim realistům, vznikla r. 1900 pod přímým vlivem našich realistů. Dr. Trylovskýj prohlásil nedávno ve Vídni, že tito Ukrajinci byli vlastně odchovanci Masarykovými, který ve východní Haliči našel své žáky.

Charakteristickým pro povahu ukrajinských mužů východní Haliče jest také, že radikální strana dobyla efektivně větších výsledků mezi »neuvědomělými a tupými Rusíny« než u nás realistická strana, která byla jen stranou čistě kritickou a politické moci nikdy nedobyla. Radikální strana poslala do parlamentu 6 dobrých lidí, mezi nimi Trylovského a výtečného spisovatele a znatele mužické duše, Stefanyka.

Též přeměna tělocvičné organisace »Sokol« v »Sič«, daleko pokročilejší, dala se pod českým vlivem.

Nesmíme se divit Ukrajincům, když se na český dosavadní poměr k haličské věci dívali nedůvěřivě a nepokládali nás za politické přátele a když naše všeslovanské cíle posuzovali skepticky. Vždyť i my jsme jim nepodali ruky, viděli jsme jen jejich chyby a svých chyb a rozporů ve své politice jsme nepostřehli.

— Tempi passati! —

ruce s »Cyrillomethodějským bratrstvem« Ševčenkovým v Ki-
jevě, které propagovalo myšlenku federace slovanských národů
nejistě a nepropracovaně, ale přece mnohem lépe formulované,
než to činili Češi.

Sentimentální a romantické všeslovanství našich buditelů
opravil Havlíček po svém zájezdu do Ruska, když vyslovil
úplně správnou zásadu pro Slovany: »Já pán, ty pán...«
A mezi Ukrajinci Drahomanov, který Ševčenkovy básnické
sny o všeslovanství postavil na reálnější, všelidskou bási.

Neujasněnost českých názorů vyznívá z posledních všeslo-
vanských sjezdů. Poslední pražský sjezd (novoslovanský) vy-
zněl dokonce do jisté míry protiukrajinsky.

A to je zvláštní, že mnozí z našich lidí, kteří tolik v Rusko
doufali a v něm hledali jakousi legendární sílu a oporu pro
sebe, ztratili po válečných událostech úplně víru v Rusko
a zlomili nad ním hůl, nad jeho budoucností a osudem. Není
přece nejmenší pochyby o tom, že se Rusko po své horečce
probudí a znovu vstane a že bude možná silnější než před tím.

Události světové vojny daly plnou měrou za pravdu těm,
kdo dívali se na ruské věci střízlivějším okem. Kdo z českých
lidí zazlívá dnes Ukrajincům, že nechtěli se spřáteliti s ruským
carismem a že nechtějí se smířit a že se všemi silami brání
druhému ruskému extremu, bolševismu? Kdo z českých roz-
umných lidí nedívá se dnes se sympatiemi na heroický přímo
zápas Ukrajinců o svobodu a udržení pořádku proti nepřítelům,
kteří chtějí trhat ukrajinské země, a proti bouřlivému hnutí
bolševickému, které otřásá celým světem?

S jakou radostí pročítáme nyní české noviny a zazname-
náváme zprávy o Ukrajincích! Znějí dnes docela jinak než před
několika lety a dobrý poměr mezi Čechy a Ukrajinci se každým
dnem lepší.

Češi se přesvědčili na vlastní oči, že ty velké ukrajinské
massy nejsou tak »apolitické«, tupé a neschopné života, jak
se jim namlouvalo. Dnes píší všechny české listy o solidních
a státotvorných Ukrajincích, kteří stojí pevně na kraji bolše-

vické sopky a odolávají i tam, kde těžce by se drželi dávno samostatní a zralí národové.

Ledy mezi Čechy a Ukrajinci roztály a prolomily se. Čechům se otevřely oči. Po rozpadnutí centrálních velmocí nadešla velká chvíle, kdy bylo národům podstoupit zkoušku dospělosti. Ukrajinci obstáli v té zkoušce skvěle a ukázali v plné síle svoji životní sílu a zvrátili všecky, theorie — též u Čechů vžitě — o tom, že nejsou schopni státotvorných činů...

Ve Stanislavi a brzy na to slavnostně v Kijevě prohlásili spojení všech ukrajinských zemí od Karpat a Sanu až po Kavkaz, tak jak o tom snil Franko, a sprovodili tak se světa nemožné a Čechům nesympatické politické monstrum »Západní Ukrajinu«, které nám stále připomínalo něco ze starého Rakouska. Ukrajinská inteligence staví se v čelo »šedého« davu mužů a přejímá dědictví centrálních mocností. Proti Polákům vedou neústupný a imponující boj za svoji střední a východní Halič, na druhé straně vypovídají válku republice sovětů, když jim sahá na jejich zemi a neváhají pohrozit ani Rumunsku, když zabírá čistě ukrajinskou část Bukoviny...

Česká veřejnost všímá si již Ukrajinců a přináší o nich pravdivelné zprávy. Důstojně a sebevědomě pracuje ukrajinské direktorium a opírá se o milionové massy drobného a malého ukrajinského lidu, který na kijevském kongresu se vyslovuje v prvních dnech února proti diktatuře proletariátu a pro demokratický pořádek, čímž dává nám — Čechům — záruku dobrého a klidného sousedství. Při tom prohlašuje však kijevský kongres kategoricky a důrazně, že chce žít se všemi sousedy v přátelských stycích a že nestrpí, aby kterýkoliv jiný stát vnucoval Ukrajincům svoji vůli a sahal na jeho území.

Z politických důvodů nebude žádný český člověk váhat, jakého souseda si má zvolit. Zda nešťastné, bolševické Rusko, veliké i v neštěstí, ve fanatickém sebeobětování ideám, pro něž není ještě zralé, Rusko anarchistické, extrémní, anebo solidní, státotvornou Ukrajinu, čiňorodou i v provádění velkých sociálních reforem...

Čechové uvážili vše, politické i hospodářské stránky, a pronesli již svůj soud, ještě před konečným rozhodnutím mírové konference v Paříži. Budiž i to od Ukrajinců uznáno a kvitováno dle zásluhy.

V lednu t. r. poslala československá republika svoji misi do Stanislavi. Ukrajinci odpověděli na to vysláním velké delegace do Prahy a utvořením ukrajinského vyslanectví v Praze. Masaryk, naše autorita a president republiky, spravedlivý posuzovatel a příznivec ukrajinské myšlenky, dává k tomu svou sankci...

Tím uznána vlastně oficielně samostatnost Ukrajiny a definitivně ukončen pro českou veřejnost spor o to, můžeme-li si přát pouze Ukrajinu v rámci velkého Ruska nebo také Ukrajinu úplně samostatnou. Každé další uvažování o tom má jen cenu akademickou. Ostatně ty všechny zdánlivé důvody historické, kulturní, náboženské a hospodářské, které byly uváděny proti samostatnosti Ukrajiny ruskými nacionalisty a všeslovanskými imperialisty ve špatném starém smyslu, ukázaly se většinou jen předsudky; moc skutečnosti ukázala, že silnější než tyto předsudky jsou milionové masy ukrajinského národa, masy živoucí a dosud udržované pouze v umělém spánku. Velká latentní síla, dřímající v ukrajinském mužíku, se probouzí a Ukrajina vstává. Vyplnila se tu slova Wilsonova: »Zdola, z půdy obnovují se národové, nikoliv od vrcholu. Genius, povstávající z masy bezejmenných, obnovuje mládí a čínorodou sílu národa... Z obyčejné půdy, z mlčelivého srdce lidu vystupují také radostné ony proudy naděje a odvahy, které jsou určeny k tomu, aby tvář země byla zmlazena...«

Ukrajina vstává a probouzí se k prospěchu svému a také svých sousedů, k prospěchu našemu — a co my Čechové zvláště vše si přejeme, též k prospěchu Ruska. Příbuznost kulturní, společné zájmy ideální a praktické budou pojit Ukrajince s příštím Ruskem mnohem pevněji než to kdysi činila carská pouta a všeslovanské na prázdno vyznívající a jen z jedné strany, totiž ruských nacionalistů — užívané fráze.

Jediný pohled na mapu a zběžné prostudování základních statistických dat dostačí k tomu, aby přiměl každého rozumného Rusa i Ukrajince k upřímnému přátelství a k vzájemnému doplňování hospodářskému i kulturnímu.

To srdečné, na hlubokých základech vybudované přátelství rusko-ukrajinské je pro budoucnost — až se poměry na Rusi uklidní — přímo jednou z podmínek česko-ukrajinské vzájemnosti. Čechové byli rusofily i za carského režimu, když nad ruským malým nebo myslícím člověkem vládla ještě kozácká knuta — tím většími rusofily budou ovšem po světové válce. Nezapomenou nikdy Rusku, že přineslo pro věc dohody a tím i naší největší oběti na lidských životech, nemohou a nesmí zapomenout, že 5 milionů ruských lidí padlo také pro českou samostatnost a pro novou Evropu.

Ostatně plány, které mají nyní s Ruskem jeho přátelé v dohodových zemích — totiž vybudování spojených států ruských, opírajících se o 4 pilíře (Velká Rus, Ukrajina, Sibiř a Kavkaz), přiblíží se ve spojení s nově projektovaným »Svazem národů« při dobrém objektivním řešení tak dalece Ševčenkově snu a plánu »Cyrillomethodějského bratrstva« o federaci spojených rovnocenných (bratrskými zájmy spojených) slovanských států, že nemožno pochybovat o konečném a šťastném výsledku. Zejména přibude-li k tomu ještě svaz malých národů střední Evropy od Baltického moře k Černému, v němž by byli zahrnuti mezi jinými i Čechové s Jugoslavií. (Jugoslavie ovšem i s Bulharskem.)

*

Jsme tedy sousedy a politickými přáteli. Naše hranice se sešly a nebude snad mezi námi sporů. Vznáším k české i ukrajinské veřejnosti vroucí apel, aby se nedaly svést k nepředloženým činům a výrokům pro uherskou Ukrajinu.

Uherská Rus, ten nešťastný, zaostalý kousek ukrajinské země, nesmí nám být předmětem sporu, nýbrž od přírody předurčenou a milou styčnou plochou, kde Češi dokáží, že nejsou

»Prušáky« Slovanstva, a Ukrajinci na druhé straně že chtějí být opravdu našimi bratry a pevným mostem mezi západními a východními Slovany.

Za neprozřetelné, netaktické a nesprávné však pokládám, když noviny pro východní Slovensko vydávané (»Východní Slovensko«) mají hlídku pro Ukrajince určenou psanou v jazyku velkoruském a ne ukrajinském. Zkuste přečíst prostému »Rusňákovi« z východních Uher tuto rubriku a přesvědčíte se, že jí nerozumí. Přeložte mu ji do ukrajinštiny a pak mu ji přečtete a uvidíte, který z obou jazyků je na »Uherské Rusi« živým jazykem. Jestli jsou však československým republikánům v této věci kompetentní jedině rusínští popové, kteří vzpomínají stále ještě na to staré zpátečnické Rusko — pak vydávejte jenom dál pro ukrajinské mužiky velkoruské listy!

Jsem přesvědčen, že tu jde jen o neporozumění a nepředloženost.

IV.

Hospodářské styky česko-ukrajinské.

Po pádu centrálních mocností ozývaly se v české veřejnosti hlasy vždy silnější: »Politická směrnice českého národa musí jít nyní na západ, k zemím dohodovým!« Je to příliš jednostranné volání...

Politická směrnice je vždy odvislá též od směrnice hospodářské a ta na západ neukazuje, spíše na slovanský východ a jih. Ta politická orientace, která by šla výlučně směrem západním, byla by v přímém protikladu s naší orientací hospodářskou, průmyslovou a obchodní.

Pokud jsme byli provincií Rakouska, byla Čechům otevřena bez celních hranic celá bývalá říše rakousko-uherská. Nalézali jsme tu dosti odbytu pro svůj průmysl, takže náš průmysl vyvážel jen asi za 1 miliardu korun za hranice Rakouska.

Hospodářské sblížení česko-ukrajinské a navázání styků je v první řadě odvislé od obou vlád. Vláda československé i ukrajinské republiky musí ovšem vyčkat verdiktu, který vyřkne mírová konference v Paříži, jež stanoví i pravidla a podmínky pro mezinárodní styk národů též v ohledu hospodářském. Chceme-li obstát důstojně ve světové konkurenci, musíme se však rozhodně spojit ve větší celní spolek, velký hospodářský svaz. Masaryk jednal již před několika měsíci o **takovém svazu** malých národů ve Washingtoně, o svazu, který by sahal od Baltického moře až k moři Černému (pojímal do něho též Ukrajince). Považoval bych z důvodů výše naznačených za velkou chybu a za přímé ublížení zájmům českým, kdyby došlo ke svazu česko-polsko-jihoslovansko-rumunskému a kdyby v něm scházela Ukrajina. Za stejně velkou chybu považuji, když naši národohospodáři a politici zapomínají při řešení příštích obchodně-politických úkolů na Rusko a jednají s ním jako s »quantité négligéable«.

*

Praktické navázání styků česko-ukrajinských je proti druhým našim sousedům usnadněno tím, že počátky k příštím hospodářským stykům česko-ukrajinským jsou již dány.

Na Ukrajině žijí velké české kolonie, na Volyňsku kolem 100.000 Čechů. Volyňští Čechové jsou dobrými hospodáři a učiteli Ukrajinců v zemědělství. Pěstování chmele zavedli na Ukrajině jenom Češi.

Ve všech ukrajinských městech žijí české kolonie — v Kijevě, Oděse, Charkově, Lvově i Černovicích. Dosud nepřispívali Čechové v těchto městech k navázání styků s Ukrajinou — protože velká města byla vesměs v rukou neukrajinských a Čechové žili tam uzavřeným životem ve svých spolcích a nestarali se — až na zcela nepatrné výjimky — o venkovské ukrajinské masy. Stáli všude příliš silně pod vlivem vládnoucích národů a přejali též namnoze jejich názory o »Chacholěch a Rusínech«.

odklonili se od Rusů a poslali ukrajinské vládě zvláštní deputace s prosbou o ochranu, při čemž slibovali pro budoucnost úplnou loyaltitu ukrajinské vládě (ještě před několika lety byli židé na Ukrajině ruštější než sami orthodoxní popové). Přispěla k tomu i ta okolnost, že v Haliči a přiléhajícím ruském Polsku pořádali Poláci přímo strašlivé protižidovské pogromy.

- Podrobnosti, které o nich sdělila anglická vyšetřující komise, jsou tak nelidského rázu, že se nemožno divit židům, že přeměnili své polonofilské a sionistické stanovisko ve vyslovené ukrajinofilství.

Svědčí to o skutečné životní síle ukrajinského národa, že odpustili v těžkých chvílích židům všechna jejich provinění na ukrajinských mužicích a že se zachovali po lidsku. Židé jim toho nezapomenou. Nenajdete dnes jediného žida v celé východní Haliči, který by nesympatisoval s Ukrajinci. Co to znamená nejen pro obchodní, ale i pro celý veřejný život, pochopí jen ten, kdo zná židovský význam ve východním Slovanstvu.

Po uvážení všech okolností třeba tedy změnit českou hospodářskou orientaci k východním Slovanům a néhledat na Ukrajině výhradně styk jen s velkoruskými obchodními a průmyslovými kruhy.

»Český národohospodářský spolek«, který byl založen i subvencován od »Československé Národní zahraniční rady« (odbočky pro Rusko) i od »Svazu československých spolků na Rusi«, mohl by vykonat pro navázání hospodářských styků s Ukrajinou vysoce záslužnou činnost, kdyby bral ohled k novým změněným poměrům. Na schůzi v Praze (12. t. m.) bylo usneseno založit na podnět Českého Národohospodářského spolku »Hospodářskou jednotu pro slovanský východ«, jejímž programem jest rozvinouti hospodářskou a podnikatelskou činnost občanů československé republiky a nabádati k bezprostředním hospodářským stykům mezi československou republikou a slovanským východem.

Kulturní styky česko-ukrajinské.

1.

O kulturních stycích česko-ukrajinských nemůžeme téměř ani mluvit. Nebylo jich vlastně a čeká nás na tom poli největší práce.

Kdyby Ukrajinci byli znali lépe českou kulturu a prohlédli českou povahu, nebyli by mohli mluvit o nás jako o »kacapech« — a Češi by byli poznali při studiu kulturních poměrů na Ukrajině už dříve dobrou slovanskou duši ukrajinského mužika a nemohli být překvapeni za světové vojny »objevením« ukrajinského národa.

S novými poměry musí nastat i tu změna a to radikální. Na pražské a brněnské universitě (nebo aspoň na jedné z nich) mohla by se zřídit stolice ukrajinského jazyka — na lvovské a kijevské universitě stolice češtiny. Po vědeckém studiu a prozkoumání ukrajinského jazyka padne už jednou předsudek o selském, chacholském dialektu ruštiny. Tak jako nám je rodný jazyk velkým a drahým pokladem, tak i Ukrajinci milují vřele svoji ukrajinštinu, třebaže byla dosud na Rusi — vyhnána jsouc do nedávna ze škol i úřadů — pěstována po nejvíce jen prostým lidem v jeho mocné ústní poesii.

Pro Čechy, Ukrajince a Rusy doporučovalo by se vydání diferenciálního slovníku česko-ukrajinsko-ruského. Nepochybují, že při navázání bližších a srdečnějších styků česko-ukrajinských k tomuto dílu dojde. Pro ty, kdo pochybují o samostatnosti ukrajinského jazyka, byl by takový diferenciální slovník nejlepším poučením a novým důkazem o správnosti názoru petrohradské »Akademie věd a umění«, která se již v roce 1905 vyslovila proti censuře ukrajinských (maloruských spisů) a prohlásila výslovně, že ruský a ukrajinský jazyk jsou dva samostatné jazyky. Slovníčky česko-ukrajinské a ukrajinsko-české dosud neexistují.

2.

S neznalostí jazyka souvisí i vzájemná neznalost literatur. Ukrajinci neznali až na zcela nepatrné výjimky naší literatury. Učinil jsem v tom ohledu nejsmutnější zkušenosti i u té ukrajinské inteligence, která se na Čechy dívala s velkým zájmem a upřímnými sympatiemi. — Také Češi znají jen málo z ukrajinské literatury (do češtiny přeložen byl pouze malý zlomek Ševčenka, několik prací Frankových, Olgy Kobylaňské, Kociubyňského, Jackiva, Vynnyčenka). Dva dobré slovanské národy žily vedle sebe a neznaly se. Zde třeba rychlé pomoci! Nejlepším prostředkem by tu byla česká ukrajinská čítanka, která by usnadnila Čechům rychlou orientaci v ukrajinském duševním životě a naopak. Jak zabolí českého člověka, když vidí, že tu žije 40 milionů Slovanů, kteří neznají, kdo to je Havlíček, Machar, Sv. Čech, Vrchlický,*) Neruda — a jak nemile je překvapen Ukrajinec, když se setká s Čechem, který sotva ví, kdo byl Ševčenko a Franko a který nezná Hruševského, Vynnyčenka, Drahomanova, Lesju Ukrajinku, Rudanského atd.

Skláníme se oprávněně před jednou z největších a nejoprávněnějších literatur, před hlubokou literaturou ruskou. Nesmíme při tom však zapomínat na druhé slovanské národy. A když nemožno jinak, poznejme jejich literaturu aspoň z výběru nejlepších autorů v populárních čítankách, s nimiž by učinili naši nakladatelé jistě dobré zkušenosti.

Machar napsal nedávno v Kriminále: »Básníci formují duši národa. Básníci a filosofové. Ne politici, ne advokáti, ne chirurgové, ne technici.«

Na nikoho nehodí se ta slova tak dobře jako na Ukrajinu. na její politiky a její básníky-filosoфы.

Na první straně čítanky ukrajinské a české mohla by stát vedle sebe slova Frankova a Drtinova o jejich nazírání na

---

*) Jen drobné ukázky z uvedených spisovatelů byly přeloženy do ukrajinštiny, zejména Frankem.

Viděl jsem několikrát Lvovskou a kijevskou ukrajinskou divadelní společnost, jak hrála ukrajinské operety — pravé slovanské operety — ne vídeňský škvár. Podařilo se jim zachytit dosti věrně obrázky z ukrajinského venkovského života, jeho radostí, zpěvů, tanců a krásných malebných krojů. Tournée takového ukrajinského divadla s »Natalkou Poltavkou«, »Zaporožcem za Dunajem« atd. po českých vlastech bylo by nejlepší propagací pro Ukrajince u nás, propagací nad jiné úspěšnou a výnosnou. Zrovna tak i tournée našich divadel po ukrajinských městech rozneslo by slávu české hudby a zpěvu po Ukrajině a zjednálo by nám tam jistě velkých sympatií. Před lety objela již divadelní společnost brněnská haličská, bukovinská a rumunská města a byla všude skvěle vítána. Nikde by bylo jablko nepropadlo, takové pozornosti a oblibě těšila se tenkrát česká hudba a zpěv. Jak teprve by se pracovalo nyní, za změněných poměrů, s jinými prostředky!

Jsem jist, že každý — kdo jen trochu poznal hudbu a zpěv druhých slovanských národů — podepíše slova Nejedlého v kapitolách »Slovanská hudba« uveřejněná:

»Proto v zájmu celku nelze si ani dnes dosti přátí pravé slovanské vzájemnosti mezi slovanskými národy, aby se mohl učit jeden od druhého. V žádném však oboru snad není nutno akcentovat požadavek přísné samostatnosti každé z větví slovanských právě jako v hudbě.

Ne fantom všeslovanské universální hudby, nýbrž silná hudba jednotlivých slovanských národů musí být heslem, jež povede slovanskou hudbu ve všech jejích částech k vítězství.«

Tato slova neplatí jen o hudbě, nýbrž i o druhých odvětvích kultury a platí konec konců i o veřejném a politickém životě všech Slovanů.

4.

Jakmile se poměry trochu ustálí, zajedou si naši Sokolové jistě na Ukrajinu a budou se tam líbit a vykonají takovou propagační práci, jako by vykonali »Sičovní střelci« ukrajinští u nás.

Vděčně třeba vzpomenout na prvním místě z Čechů haličského pracovníka a nezištného propagátora česko-ukrajinských styků Řehoře, který zabýval se především ukrajinskou folkloristikou. Významná úloha v pěstování česko-ukrajinských styků připadla »Slovanskému Přehledu«, vydávanému známým spisovatelem a nejlepším českým znalcem slovanských věcí Adolfem Černým, jenž vždy a soustavně pracoval pro seznámení české veřejnosti s ukrajinskou otázkou.

Z lidí politicky činných byli přáteli a obhájci ukrajinských práv Palacký, Rieger, v nové době pak zvláště Drtina a Masaryk.

Drtina, náš první státní tajemník ministerstva vyučování, zasedal se asi před 10 lety o společný česko-ukrajinský postup na říšské radě a zachovával k Ukrajincům vždycky přátelské stanovisko.

Význačnou úlohu ve stycích česko-ukrajinských hrál dále Masaryk...

Ukrajinci skládají v něho velké naděje, jsou mu upřímně oddáni a vděční za to, že se jich ujímal v minulosti (v »Čase«, jakož i pořádáním schůzí proti násilnostem na Ukrajině polskou šlechtou v Haliči páchaných). V posuzování ukrajinské otázky zachoval i Masaryk vždy svůj objektivní soud a Ukrajinci shlížejí k němu s velikou důvěrou. Je na Ukrajině nejpopulárnější českou osobností.

Zásluhy o česko-ukrajinský lepší poměr má i chefredaktor Československé telegrafní kanceláře Hajšman, který zavedl věcné posuzování a referování o ukrajinských věcech a učinil tak v mnohém konec všem predsudkům. Je to zásluha nepopíratelná a je patrna zřejmě jen těm lidem, kteří bedlivě sledují vývoj ukrajinských věcí a každý krok vedoucí ke sbližení česko-ukrajinskému. Nadšeným pěstitelem česko-ukrajinské vzájemnosti je bývalý tajemník pražské obchodní komory — Fr. Hlaváček, pilný překladatel z ukrajinštiny a zejména Frankových spisů. Upřímným přítelem ukrajinského národa je pak historik profesor J. Bidlo, jenž ve svých děje-

pisných přednáškách a pojednáních nejednou se zastával samostatnosti Ukrajinců.

Dobrým pracovníkem na poli česko-ukrajinského sblížení je dále Věnceslav Švihovský, redaktor kijevského »Čechoslovana«, který přijel s ukrajinskou misí do Prahy, aby tu pracoval na utužení a prohloubení vzájemných vztahů česko-ukrajinských.

Já snažil jsem se seznámit též českou veřejnost s Ukrajinou pracemi za války vydanými »Ukrajinská otázka« a »Prosím za jeden slovanský národ«. Zájem o tyto brožury, jichž první vydání je rozebráno, ohlas, který vzbudily v ukrajinské žurnalistice a konečně uznání řady našich vynikajících českých lidí (slavistů, literátů, učenců), kteří soukromými dopisy schválili tendenci mých brožur, byl mi nejlepší odměnou za moji práci. —

Mezi Ukrajinci najdeme též řadu dobrých přátel českého národa v minulosti.

Ze zesnulých ukrajinských spisovatelů musíme vzpomenout Ševčenka, skladatele překrásné ódy na Husa, kterou věnoval svému velkému vrstevníku Šafaříkovi, a Ivana Franka, dobrého přítele Macharova a překladatele několika pozoruhodných ukázek z novočeské literatury.

Neunavným propagátorem česko-ukrajinských styků v přítomnosti je u nás H. Boczkowski, ruský Ukrajinec, který pracuje od let žurnalisticky pro česko-ukrajinské sblížení (vydal též první informativní českou brožuru o Ukrajině) a zastupoval zároveň s prof. Smal-Stockym po příjezdu Masarykové do Čech západo-ukrajinskou vládu u nás.

Pro česko-ukrajinské přátelství pracoval, narazil však před lety ještě na neporozumění, předseda bojovné rady »Ukrajinských sičových střelců« dr. Trylovskýj. Navštívil sám několikrát Prahu a pokoušel se o navázání styků česko-ukrajinských. Až se poměry uklidní, budeme zase jistě o něm slyšet.

Z kruhů uměleckých je Čechům zvlášť vřele nakloněn známý ukrajinšský hudební komponista Jaroslavenko (ing. J. Vin-

Ukrajinské vydavatelské družstvo „Čas“ v Kyjevě vydává ukrajinské knihy, brožury, plakáty, časopisy, obrazy, podobizny, pohlednice, informační a příruční sborníky.

Družstvo „Čas“ má ústřední velkosklad ukrajinských tiskopisů v Kyjevě, vlastní tiskárnu, vlastní knihkupectví v Kyjevě a na venkově.

Základní kapitál družstva „Čas“ obnáší 2,000.000 hřiven (korun).

Celkový obrat r. 1918 činil úhrnem kolem 50,000.000 hřiven.

Kolem družstva „Čas“ seskupeni jsou vynikající ukrajinští spisovatelé a národní pracovníci.

Správa družstva „Čas“ nalézá se

V KYJEVĚ, VOLODYMYRSKA 42.

Veškeré informace, kde které knihy, časopisy a publikace vůbec vydány byly anebo brzo tiskem vyjítí mají, nalezne každý, kdo se o to zajímá, v kritické bibliografické revui

»KNYHAR'«

(časopis ukrajinského písemnictví),

jenž přináší posudky o všech ukrajinských publikacích.

Předplatné na r. 1919 v Kyjevě obnáší 48 hřiven.
Adresa redakce: KYJIV, T_{vo} „ČAS“.